

3. Kto rządzi w gminie, powiecie, województwie?

Mieszkańcy gminy mają prawo do bezpośredniego i wyłącznego rozstrzygnięcia o jej sprawach, w tym do decydowania o składzie rady gminy (bądź rady miejskiej), a także o wyborze wójta, burmistrza lub prezydenta miasta jako najważniejszych organów władzy lokalnej. Podczas zajęć uczennice i uczniowie zapoznają się z organami gminy, ich kompetencjami oraz ze sposobem wyłaniania rady gminy. Dowiadują się też, na czym polega praca radnych, dlaczego warto kontrolować działania wybranych przedstawicieli gminy i jak to robić. Ponadto poznają sposób, w jaki są wybierane władze gmin oraz samorządu powiatowego i wojewódzkiego i analizują hasła wyborcze.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje uprawnienia tych organów – dział VI pkt 3;
- podaje, kto pełni funkcje wójta/burmistrza/prezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy/miasta; znajduje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego – dział VI pkt 4.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wymienić wykonawcze i uchwałodawcze organy władzy w gminie;
- opisać, w jaki sposób wybierana jest rada gminy;
- uzyskać w urzędzie informacje dotyczące procedury załatwiania wybranej sprawy;
- wyjaśnić, dlaczego warto kontrolować działania wybranych przedstawicieli gminy;
- uzasadnić znaczenie wyborów samorządowych;
- wyjaśnić, na czym polega kampania wyborcza.

METODY PRACY

- rozmowa nauczająca
- praca z tekstem
- praca w grupach lub parach
- burza mózgów

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. Zapytaj uczniów, czy wiedzą, kto jest obecnie prezydentem/burmistrzem/wójtem waszej miejscowości. Czy pamiętają, kiedy został wybrany? Przy-

pomnij im datę ostatnich wyborów samorządowych oraz powiedz, kiedy odbędą się następne. Poproś, by obliczyli, za ile lat sami wezmą udział w wyborach samorządowych po raz pierwszy. Możesz też zapytać, czy wiedzą, po ukończeniu ilu lat będą mogli kandydować do władz samorządowych. Zapisz propozycje uczennic i uczniów, ale ich nie komentuj. Wyjaśnij, od kiedy możemy bezpośrednio wybierać władze w swojej gminie.

ROZWINIĘCIE

2. „Władze gminy” (praca z tekstem, rozmowa nauczająca). Poproś, by uczniowie zapoznali się z tekstem „Władze gminy” (s. 155). Ponieważ tekst jest długi, warto go podzielić na części i rozdać uczniom. Niech następnie wybrani uczniowie zrelacjonują swoje fragmenty tekstu reszcie klasy. Nawiązując do poprzedniej lekcji, przypomnij, że w powiecie i województwie, podobnie jak w gminie, istnieje podział władz. I tak, w powiecie organem władzy uchwałodawczej jest rada powiatu, a wykonawczej – zarząd ze starostą na czele, zaś uchwały w województwie podejmuje sejmik wojewódzki, a władzę wykonawczą stanowi zarząd, któremu przewodniczy marszałek.

3. „Quiz samorządowy” (praca w grupach). Podziel uczniów na pięć grup. Poleć każdej grupie, by przygotowała odpowiedzi na jedno pytanie z „Quizu samorządowego” dotyczącego sposobu powoływania władz samorządowych (patrz: ćwiczenie na s. 156). Uczniowie, wykorzystując własną wiedzę, starają się odpowiedzieć na pytanie, jeśli jednak będą mieli trudności, można im podpowiedzieć, by poszukali informacji w internecie. Gdy uczniowie prezentują swoje odpowiedzi na forum klasy, zweryfikuj ich poprawność.

Następnie poleć uczniom, by uzupełnili w zeszycie tabelkę dotyczącą organów władzy w gminie, powiecie i województwie oraz sposobu ich wyboru – zadanie to mogą wykonać w grupach lub samodzielnie (ćwiczenie „Co kto robi?” na s. 156). Po kilku minutach uczniowie sprawdzają to ćwiczenie sobie nawzajem.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 80
ćwicz. 4

4. „Wybieramy radnych” (burza mózgów, rozmowa nauczająca). Zapytaj uczniów, co – ich zdaniem – powinien zrobić kandydat na radnego, by mieszkańcy jego gminy oddali na niego głosy. Propozycje uczniów zapisuj na tablicy. Na zakończenie wskaż te działania, które są elementami kampanii wyborczej. Wyjaśnij znaczenie pojęć „kampania wyborcza” i „sztab wyborczy”, odwołując się do wiedzy uczniów oraz tekstu „Wybieramy radnych” (s. 158). Poinformuj o roli kampanii wyborczej w procesie wyłaniania radnych jako reprezentantów społeczności lokalnej.

5. „Hasła do wyborów” (praca z tekstem, praca własna). Zwróć uwagę, że obywatele powinni bardziej krytycznie podchodzić do deklaracji składanych przez kandydatów w czasie kampanii wyborczej. Programy w większym stopniu oddają intencje kandydata i jego ugrupowania, niż są realnymi obietnicami. Podobnie jest też z hasłami wyborczymi. Poleć uczennicom i uczniom, by przeczytali hasła wyborcze w podręczniku na s. 158. Zapytaj, które z nich mogłoby – ich zdaniem – najbardziej przemówić do wyborców. W czym te hasła są do siebie podobne, a czym się różnią? Czy głoszone w nich postulaty są realistyczne? Jak sądzą, do czego przede wszystkim odwołują się twórcy takich haseł.

Na koniec tego ćwiczenia krótko porozmawiaj z uczniami na temat tego, jakie obietnice składają kandydujący np. na radnych do rady gminy i czy realizują składane w czasie kampanii deklaracje. Czy wiedzą, w jaki sposób można to sprawdzić.

Powiedz im, że jednym z tych sposobów jest możliwość uczestniczenia obywateli w sesjach rady gminy, a innym – dostęp do informacji publicznej, dzięki któremu mogą uzyskać różnego rodzaju dokumenty w gminie. Zachęć do lektury tekstu „Wierzyć czy nie wierzyć?” (s. 159) oraz do rozmowy z rodzicami na ten temat.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 80
ćwic. 3

ZAKOŃCZENIE

6. „Krzyżówka” – podsumowanie (praca własna). Poleć uczniom, by samodzielnie rozwiązyli w zeszycie krzyżówkę z podręcznika (s. 157). Osoby, które najszybciej ją rozwiążą i podadzą hasło, możecie nagrodzić brawami.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 79
ćwic. 1, 2

7. Praca domowa dla ochotników. Przedstaw uczniom i uczniom tematy pracy domowej do wyboru:

- „W naszej gminie”. Poleć uczniom, by korzystając z najbardziej ich zdaniem wiarygodnego źródła, rozwiązyli w domu ćwiczenie „W naszej gminie” (s. 157). Mają zebrać najważniejsze informacje o swojej gminie i zaprezentować je później w formie graficznej.
- „Mój program wyborczy”. Poproś, by uczniowie i uczennice, wykorzystując swoje doświadczenie i wiedzę, wyobrazili sobie, że startują w wyborach samorządowych w swojej gminie (s. 159). Ich zadaniem będzie zaprojektowanie ulotki wyborczej, na której umieszczą swoje hasło wyborcze oraz trzy główne postulaty wyborcze.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 80
ćwic. 5

ĆWICZENIA DODATKOWE

→ Ćwiczenie z „Zeszytu ćwiczeń” (praca własna). Przedstaw uczniom frekwencję w ostatnich wyborach samorządowych w Polsce. W 2014 roku wynosiła ona niespełna 40 proc., w 2018 roku – 51,3 proc., a w 2024 – 51,9 proc. Zapytaj ich, jak sądzą, czy to dużo, czy mało? Dlaczego tak wielu wyborców nie uczestniczy w głosowaniu? Poproś, by w zeszycie sformułowali dwa mocne argumenty zachęcające mieszkańców swojej miejscowości do udziału w wyborach samorządowych – niech jeden odnosi się do ich „rozumu”, a drugi do „serca” (ćwiczenie 6 w „Zeszycie ćwiczeń” na s. 81).